

Se ne cunoaştemu!

(Răspunsu d-lui G. Baritiu)

de

AR. PENSUSIANU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Editiunea II.

Brasiovu,

Tipariu lui Ione Götts si fiu Henricu.

1879.

71. 854.

Se ne cunoaştemu!

(Răspunsu d-lui G. Baritiu.)

de

AR. DENSUSIANU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

~~~~~  
**Ediţiunea II.**  
~~~~~

Brasiovu.

Tipariu lui Ione Gött si fiu Henricu.

1879.

Scrisoarea catre „Gazet'a Transilvaniei“.

Brasiovu 20 Prieru st. n. 1879.

Domnule Redactoru !

La gravele imputari si atacuri din „Observatoriulu“ Nr. 22 a. e. mi-am permis a tramite unu respunsu numitului diariu, rogandu-lu a-lu publicá in numerulu celu mai d'aprope.

Inse vediendu, cá de candu a primitu respunsulu meu au aparutu patru numeri fara cá Dlu redactoru alu acelui diariu se tiena contu de just'a mea cerere séu celu pucinu de convenientiele din tota lumea civilisata, sunt necesitatu a cere ospitalitatea altui diariu.

Tienu multu, D-le Redactoru, cá diuaristic'a se nu se cobora nici odata a protegiá si a infá ambitiunile false, a atítia si a nutri pasiunile lipsite de nobilu aventu si pure intentiuni, si a menagiá interesele particulari. Mi place, D-le Redactoru, a constata, cá tieneti contu seriosu d'acésta inalta, forte inalta misiune a diuaristiceii.

Desi respunsulu meu este la adres'a unui particularu, din cuprinsulu lui inse veti binevoí a ve convinge, cá sunt nu numai fortiatu, contra vointiei mele, a me usá d'o apearare legitima, dér' totu-odata cestiunea dintre noi se referesce la principie si cestiuni politice si sociale de prim'a ordine.

Dreptu aceea dupa continue atacuri, cari le-am trecutu cu vederea, in fine nu poteam se mai tacu fara d'a mi se poté imputá o timiditate, o desconsiderare de mine

*

insumi, dér' mai vertosu de principiele si convictiunile ce le-am profesatu si le-am sustienutu, credu, fara siovaire, candu aveam 'ocasiune a-mi comunicá ideile cu publiculu, séu a lucrá in fapta.

Si déca diuariulu ce m'a atacatu afla, cà pentru densulu este mai consultu a nu me lasá se me aperu in audiulu toturora, nu-mi remane decatu a me adresá la unu diuariu, dela a carui impartialitate potu sperá cu sigurantia, cà nu-mi va refusá de a me poté aperá in colonele sale, càci atunci ar' fi forte tristu pentru noi, cari, avendu a ne aperá onorea, ideile si convictiunile, nu amu avé totu-odata si cate unu diuariu.

In acésta firma sperantia, D-le Redactoru, ve alaturu respunsulu in cestiune, rogandu-ve cu totu respectulu a-lu publicá in celu mai d'aprope numeru alu stimabilelui D-Vóstre diuariu.

Primiti, D-le Redactoru, espresiunea consideratiunei mele celei mai destinse.

Ar. Densusianu.

Res p u n s u l u.

Ai crediutu, dle Baritu, cà lung'a mea pacientia, adûnceulu meu respectu, ce l'am datu si-lu dau totu-de-un'a betranetieloru ce nu-si uita de sine, se va dejosí pana la lips'a de respectu catra mine insumi, si catra publiculu, la a carui inalta autoritate me inchinu, si care, pote cà nici elu, nu me va fi uitatu de totu? Ai crediutu, cà cutezarea DVóstra, care pote a prinsu la unii, va prinde si la mine?

V'ati insielatu, domnulu meu! Tote lucrurile au o margine in lume!

Pacienti'a mea desí a fostu lunga, pare-mi-se pré lunga, a ajunsu la unu terminu, peste care nu mai pote

trece, fara de a se josori la poltronaria, cum ati dŕice DVóstra in limbagiulu pucinu urbanu de care continuati a ve folosi si la betranetie! De cinci ani de dŕile de candu am eutezatu a scote si eu „Orientulu Latinu“ fara permissiunea si binecuventarea DVóstra, mi-ati facutu onorea de a-ve frecá totu mereu de mine.

Pana erai in Brasiovu cá directoru alu nefericitei fabrice de chartia dela Zernesci, me tractai mai pe facia, mai pe furisiu in Gazet'a Transilvaniei. Dela inceputulu erei „Observatorului“ n'ai incetatu a-mi dá si mai multa atentiune.

Nici candu traiá „Orientulu Latinu“, nici dupa aceea nu v'am respunsu nici odata, nici chiar' odata, nici directu, cum facu diaristii de buna educatiune, nici indirectu, pe furisiu, cum e imbetranit'a DVóstra datina. Nu, pentru-cá am tiénutu si tienu demnitatea diuaristicea cu multu mai pe susu decatu s'o dejosescu la trist'a si miserabil'a rola, de a servi cá arena la interese, ambitiuni si frecari personali, fia chiar' pentru unu betranu si ilustru publicistu cá DVóstra.

Da! nu v'am respunsu nici odata, nici dupa ce, acum de trei ani trecuti, a incetatu „Orientulu Latinu,“ pentru-cá mai voiam, chiaru cu neplecarea mea, se scutescu diuarulu DVóstra séu alu altora, la care asi fi potutu cere ospitalitate, de frecari personale, din care publiculu nu castiga de catu pote o rea educatiune, ér' diuaristic'a perde teribilu de multu.

In fine inse in Nr. 22 alu „Observatoriului“ DVóstra din estu-anu v'ati pornitu cu atata vehementia asupra mea si-a convingeriloru mele politice depuse in „Orientulu Latinu“ si manifestate in pucinele mele lupte politice, ce le-am sustienutu, incatu asi lipsi de demnitate facia cu mine insumi si cu convingerile politice, a caroru espresiune

am fostu, deca nu asi rumpe si eu odata lung'a si pacient'a tacere ce am observat'o pan' acum.

Mi pare nespusu de reu si compatimescu pacienti'a publicului de care DVóstra abusati pentru a ve fi recoritu nitielu ferbential'a asupra mea. Mi pare nespusu de reu, dîcu, pentru-cà DVóstra v'ati alesu chiar' acum tempulu de a me tîrí fara voi'a mea in publicitate, candu ar' fi trebuitu cá si tempulu si foculu ce l'ati versatu asupra mea se-lu fi folositu pentru aperarea causei nationale atatu de periclitare luminandu, orientandu, si chiamandu la unire pe cei imparechiati . . . si in fine inferandu-me nu pe mine, care nu am periclitatu natiunei nici unu firu de peru, fara pe aceia, cari trafica mereu sub firm'a natiunei!

DVóstra inse in lips'a de orientare propria, in trist'a situatiune in care amu ajunsu noi cei de din-coce, cá totu deun'a, voiti se trageți si acuma atentiunea publicului la asia ceva mora de ventu. Recunosc, domnule Baritiu, cá totu-de-una, esti si acumu forte practicu, si nu te genezi intru nimicu, ce midiloce aplici. Praes'a este vechia, ti-a cam ajutatú la uuii, si acum te-ai invetiatu cu ea. Sunteti atatu de inteligentu, sciti atatu de bine ingrigí, incatu totu DVóstra, dandu si inferandu, ve infacisiati cá celu lovitú, si ve espuneti cá martiru compatimirei publicului. Da! pentru-cà DVóstra in locu de a respunde ori de a dá in „Romania Libera“ dela Bucuresei care pretindeti cá v'a atacatu, ve dati dupa spatele legei de presa, si apoi strigati din toti plamánii: nu potú díce nimicu asupra Romaniei Libere!

Ve rogu inse, dle Baritiu, credeti-mi, cá acésta frasa a DVóstre este o moneta tocita, atatu de tocita, incatu unu omu cu mintea sanatosá si care rationeza si numai catu unu puiu de gaina, nu se mai pote uitá la ea.

Acésta frasa ai aruncat'o, Dlu meu, publicului, totu-d'auna, candu s'a tractatu de cestiuni grave politice; totu-d'auna, candu situatiunea a cerutu noua orientare, noue idei, noue poteri, totu-d'auna, candu pericolulu a fostu la culme, cum este si adi!

Acésta frasa ne-ai aruncat'o la 1861, acést'a la 1867---8*) candu dîci că te-ai retrasu de pe aren'a politica pana la 1876, ceea-ce, se-mi permiti, este unu neadeveru. Veti audî mai in diosu.

Astadi éراسi suntemu periclitati cá nici odata, mai periclitati de cum amu fostu atunci, candu erá in deplina valoare legea „de sterpirea din radecina a némului românescu“. Ei, si ce faci, Dle Baritiu? Éراسi ne arunci aceeași frasa! Si inca cu mai multa cutezare si afrontu pentru pacientulu publicu! Pentru ce? pentru-cá tocita cum este se prinda si acuma.

Dar' nu este destulu atata. Totu de-una pre langa acésta frasa ati mai adausu inca ceva. Ai strigatu din respoteri, că voru se te omore, voru se te arunce in inchisore, că ti-ai perdutu in 48 averea, — lucus a non lucendo —**) că ai amblatu neplatitu in causele nationale, cá si candu cineva ar' trebui se fia totu platitu cá se se arete, că e romanu, si se-si implinesca datori'a de romanu.

Dupa ce astu-felu ti-ai conciliatu compatimirea publicului, pentru a inverti si a ameti si pe publicu intr'unu feliu de scrânciobu, inhatiai cate o persona séu cate o cestiune cu totulu straina de interesele dîlei, asia vre-unu inchipuitu dusmanu séu vre-o cestiune istorica de o suta doue de ani mai inainte.

*) Vedi Gazet'a Transilvaniei 1861 Nr. 17. — Dela 1867/8 n'am Gazet'a a mana.

**) Vedi Foi'a pentru minte ect. din 1861 Nr. 15 unde ti-arunci copiii in grigi'a natiunei, strigandu cá si acumu, că voru se te omóre. Vorbele Dvóstre.

Eta acum me inhatiasi pe mine si pe repausatul
Orientulu Latinu!

Ei, dlu meu, scii cum numesce lumea inteligenta
aceste strigate, aceste vaiarari? Le numesce cu numele
adeveratu arlechinade politice!

Si tieneti DVóstra publiculu atatu de necrescutu,
atatu de decadiutu, si de stupidu chiar', incatu se nu
intieléga aceste vechi manevre ale DVóstra? Cutezati
DVóstra acést'a? Da, cutezati! Ati facut'o totu de-una
si o faceti si acuma.

Dar, dlu meu, déca vi s'a trecut la unu tempu, pe
candu DVóstra de sub Temp'a Brasiovului si ilustrulu
Carcalechi din umbr'a Coltiei din Bucuresci, erati singurii
mari publicisti romani pe rotogolulu Daciei, o! dlu meu,
ve insielati déca mai credeti, cà vi se trece si adi aceleasi
manevre!

S'a trecut! Alte tempuri, alti omeni!

Si pentru cà cei dela „Romani'a Libera“ suntu alti
omeni, sunt eu, este Orientulu Latinu de vina? Déca
Romani'a Libera, cum se vede, nu pré are tamaia pentru
a mêná in inaltímile DVóstra destule bune-miresme, i-am
facutu eu éretici, anti-papisti, anti-infalibilisti?

A! ai voi se dîci, cà am scrisu eu in Romani'a
Libera. Am avutu totu deuna curagiulu opiniuniloru si
faptelor meale. Totu deuna suntu gata a respunde de ce
facu si seriu. Eu nu atacu pe nime pe furisiu séu din
tufa, cum ati dîce DVóstra, si cum ati facutu mai totu
deuna in contra mea.*) Déca scriamu in Rom. Lib. o
faceam pe facia. Cá se te incredi, dlu meu, éta ti mar-
turisescu cà-mi pare reu, cà n'am scrisu nimicu in Rom.

*) cu deosebire candu in 1875 m'ati denuntiatu anonimu din
Bucuresci, „cà voiu se revoltu tier'a cu Rosii“ din
Romani'a. Vedi Orientulu Lat. 1875 Nr. 62., si Gazet'a Transil-
vaniei 1875 Nr. 54.

Lib., ér' déca voiú fi scrisu numai o iota impoternicescu chiar' de acum pe Rom. Libera se-ti spuna totu fara cea mai mica reserva.

Dar' dîceti, cà este spiritulu Orientulu Latinu. Cum? sunt eu de vina, déca spiritulu Orientulu Latinu ese cate odata si din mormentu, cum credeti DVóstra. Si déca ese, pentru ce ve spariati de elu. Prinde-lu, scutura-lu, se vedi este spiritulu viu ori numai naluca.

Eu cu atatu mai pucinu potú intielege spaim'a DVóstra de Orientulu Latinu, càci totu DVóstra lu numitu politica de fantasia, er' pe mine politicastru de fantasia. Cum se unesce fantasia orientale ori „orientulu in fantasia“ cu spaim'a reale a DVóstra? Nu marturisiti prin acést'a chiaru DVóstra, cà aveti de doue ori mai multa fantasia de catu Orientulu, càci lu-vedeti si dupa morte. Ei, cine remane atunci cu fantasia si cu politicastru? Ve lasu se respundeti DVóstra. Dar' man'a pe sufletu!

Inse nu! Las' se fia politic'a mea politica de fantasia. Nu vedeti catu de reale este politic'a DVóstra? Nu-vedi minunatele rezultate? Se pote o situatiune mai de plãnsu cá cea actuale? Unde amu ajunsu, unde suntemu, unde ne-a dusu politic'a DVóstra cea reale? Acolo unde amu fostu acum sute de ani sub principii calvinesci, de care DVóstra mereu v'ati ocupatu in diuarele DVóstra, incungiurandu si ametîndu cestiunele ardietore.

Acestea suntu rezultatele politiceii si publicisticeii DVóstre de 40 ani! Acést'a este amar'a mostenire, care ne-o lasi noue celoru mai tineri, noue pe care mereu ne-ai alungatu cu pálitu'a cea lunga se nu ne amestecamu in monopolulu DVóstra, si déca cate unii totu ne-amu incercatu fara permisiunea DVóstra, nu vedi, cum ne tratezi, cum ne insulti, cum ne bajocoresci?

Dér' natiunea a lasatu „Orientulu Latinu“, adeca pe mine in drumu, dîceti D-Vóstra. Da, camu asia ceva pe la jumetate de drumu. Vedi, eu nu me superu. Eu inca l'am lasatu. M'a dorutu, adeveratu. Pote, cà l'am si plansu. Dér' in fine l'am lasatu, inse scii candu? Candu D-vóstra, cum v'am spusu mai susu, din adapostu din Bucuresei si sub masc'a anonimitatii ati aruncatu dincoce denuntiarea, „cà sunt subventionatu de Rosii din Romani'a pentru ale ajutá se revolte tiér'a“, chiaru cuventele D-Vóstra; candu guvernulu ciocoiloru din Romani'a lu-faceau perdutu pe la poste, séu persecutau pe abonati; candu unii santi parenti de dincoce au datu pe sub mana cerculare in contra lui; candu n'am voitu se-lu vendu pentru a serví interesele unoru coterie séu elice si mi i-am indusmanitu. Atunci, dar' numai atunci, mai bine i-am datu eu lovitur'a de gratia, decatu se-i intinu numele, se-mi pangarescu sufletulu.

Nu aveamu decatu se me marturisescu si eu cu umili tia sub unu santu patrafiru, cumu faceti si D-vóstra d-le Baritiu, si se fi vediutu . . . darulu se reversá peste mine, si „Orientulu Latinu“ traiá catu poteam se-lu lasu mostenire copiiloru mei. Nu! i-am datu lovitur'a si l'am salvatu si pe elu si pe mine de morte morala. Pentru aceea pote ambla spiritulu lui pintre omeni si ve conturba si liniscea D-Vóstra. Dér' acumu elu nu mai stà sub poterea mea.

Dér' acumu se venimu la cestiunile cele mai grave.

D-vóstra -mi faceti onorea a me denunciá de nou. Acésta noua cruciada de denuntiari o urmati in modu sistematicu destulu de perversu. Mai deunadi díceati in Observatoriu, cà la Rom. Lib. serie si „unu politicu din Brasiovu renumitu pana la marginile pamentului.“ Acumu spre incepiare dîceti in articolulu din cestiune cà Romania Lib. serie lucruri, la cari nu poti nici raspunde

pentru că sunt de natura a periclită nu numai onorea și libertatea ei chiar și vieti'a. Va se dîca: lesa-maiestate, conspiratiune! s'eu asia ceva.

Apoi adaugi, că tote acestea „in stilu și in spiritu s'euana că ou cu ou cu altele de aceeași natura puse in repausatulu Orientulu Latinu“. Cuvintele D-vóstre. Nu este acést'a denunciarea cea mai cutezatoria? Nu ve genati D-vóstra decanulu diutaristiceii, ilustrulu publicistu, marele barbatu politicu și inea betranu de 67 ani, a luptă cu asia arme contra unuia, care-ti pote fi copilu, care s'a incercatu și elu cateva momente in aren'a politica și care acumu de aproape 4 ani de dîle, a amutîtu cu totulu lesandu-ve se ve urmati negenati oper'a de salvare s'eu mai bine, confusiune nationale! și, că fostu teologu, peregrinagiele și inchinatiunile pela atatea și atatea locuri sante și pline de daru . . .

Procesulu revolutiunei mele dela F'agarasiulu, cumu o numesci, ce se totu cultiva acumu de 6 ani, pentru ce se nu capete noue pene și inea chiaru dela D-vóstra? Se ve fia pe voia d'eca se va poté, că se ve poteti laudá in viétia și cu acestu triumfu, cumu v'ati laudatu de altele, și cumu ati triumfatu de nefericitulu poetu Andreiu Muresianu, pe care l'ai persecutatu in ascunsu, și a moritu strigandu mereru pana la ultim'a resuflare asupra D-vóstre, dandu-ve unu nume, care nu se póte reproduce. Ér' dupa mortea lui ati datu navala asupra familieii lui. Scii bine! documentele sunt in man'a familieii. Pentru pucina ilustrare a acestei sustieneri, reproducu urmatori'a epistola a d-lui G. Baritiu, alu carui originalu este la domn'a veduva a repausatului poetu. Eta epistola :

Dómnei Susana ved.

A. Muresianu.

Madama!

Sunt doi ani de candu dumneata nu ai incetatu a latí cele mai nerusínate minciuni și cleвете asupra nasiului

si bine-facatoriului d-tale. Obraznici'a d-tale a mersu atatu de parte, incatu ai scornitu despre mine tocma si crime, pe care deca nu le vei putea dovedi, vei intrá in robia pe unu anu si mai multu. Prosti'a femeiasca, patim'a si orbi'a d-tale a fostu de pricina, cá pana acum se tí se erte tote ticalosiile; acum inasa sunt preadeterminatu a-mi alege cu d-ta, pentru-cá se te facu se cunosci, pe cine ai voitu a inferá cu calumniile d-tale. Deci alegeti un'a din doue, adica: séu se te infatiosiedi cu invinuirile d-tale in contra mea la tribunalulu judecatorescu de aici, séu se stai gata a vedé publicate scrisorile reposatului d-tale barbatu, pastrate la mine pe unu cursu decati-va ani, pentru-cá se se cunosca, cine au fostu pricinuatorulu mortii lui, cine l'a facutu cá se fúga de casa, se nu-si mai afle odihna si se cadia in melancholia, apoi in desperatiune totala.

De la hotarirea ce vei luá, va depinde si a mea de e te tractá in acelu mai de aproape viitoru, asia precum de multu ai meritatu.

Brasiovu 1864. Maiu 9.

G. Baritiu.

Venerabil'a familia a ilustrului poetu alu renascerei nostre nationale, de multu mi-a pusu la dispositiune a face cunoscute publicului aceste amare relatiuni, pentru a nu lasá cá mane-poimane sese falsifice adevverulu din sciintia séu nesciintia. Am tacutu inse pan' acum si taceam pote pentru totu d'auna séu pastrám secretulu, de altmintrea cunoscutu si de altii, pentru unu viitoru mai departatu. Vediendu inse cá d-lu Baritiu, me onoreza si pe mine cu aceeasi atentiune, me vedu fortiatu a redicá de-asta data nitielu velulu, cá se nu mi se impute, ca vorbescu neadeveruri, *) si cá nu suntu eu celu d'antaitu ce si-a atrasu asemeni atentiuni din partea ilustrului nostru publicistu.

*) D-lu Baritiu aieptá de curendu in Observatoriu despre „calumnii dela Brasiovu“.

Ve bateti jocu de luptele din Fagarasiu la cari am participatu si eu.

A! domnule Baritiu, a luptá pentru drepturile, pentru care au sangeratu mosii, stramosii nostrii, care la 1848 au costatu natiunea patru dieci mii de suflete; a luptá pentru limba, celu mai scumpu tesauru ce-lu pote avé o natiune, a luptá pentru numele, onorea si viati'a natiunei: a luptá pentru acestea este lucru de batjocura? Ce este atunci. dupa DVóstra natiunea? O batjocura, o nebunia? Ce se dîcu! DVóstra sunteti acel'a, care scriati lui Babesiu „nu vè intre-puneti . . . cà poporele suntu nerecunoscatoare!“

Ei, domnule Baritiu, cu aceste incuragiari, cu aceste principie, in tempu de 40 ani ai voitu se adapi si se cresci nou'a generatiune? Pe aceia, cari nu ti s'au inchinatu si nu te-au tamaiatu i-ai denuntiatu, i-ai persecutatu pe tote cararile, celorlalti le-ai aruncatu se se nutresca cu principiele de susu.

Resultatulu este care-lu vedi.

D-vóstra singuru in susu, dér' unu copaciu uscatu, ér' in giurulu D-vóstra unu desiertu teribilu!

Iuliu Cesare in resboiulu galicu ne vorbesce de unu poporu barbaru, a carui politica stá in aceea, cà distantie mari impregiurulu seu stricá, ruiná, desradeciná si ucideá totu facandu unu desiertu in floratoru giuru impregiuru, cá se nu se pota apropiá nime de elu!

Dér' mi imputati, cà eu cu politic'a mea de fantasia dela Fagarasiu am aruncatu pe drumuri unu prefectu r o m a n u si mai multi functionari r o m a n i. Deca D-vóstra, dupa principiele cu done fecie ce le profesati, tieneti cà luptele se potu face, asia dicéndu, fara sange; déca onorea, demnitatea si drepturile natiunei trebue aruncate in balta, cá nu cumva se-se i n s p i n e in ele nisce functionarasi séu fia chiar nisce Eminentie si Excelentie, Columne si Salvatori ect., deca tieneti

D-vóstra cà acést'a este calea care duce poporele la vietia si la marire, atunci, pentru D-vóstra, aveti totu dreptulu se pretindeti, cá acest'a se fia unulu din pecatele mele politice! Ve rogu inse intrebati pe acei functionari romani, de vedeti, cà primescu ei, si óre merita umilit'a rola ce voiti D-vóstra se le-o impuneti cu forti'a si pe care ei in fapta nu o merita, càci ei au lucratu totu atatu de independenti cá si mine. Ei cá omeni de caracteru si cá romani de anima au datu cu piciorulu mai bine in functiune, decatu in natiune! Ei au fostu la tóta inaltimea, si adi legati nu i-ai mai poté reintorce la functiunile lor. Pentru prefectu nu me insarcinezu a vorbí.

Dér' acumu te intrebú d-le Baritiu, sunteti si D-vóstre totu atatu de loiali a primí cá mine si a-ti recunose celu pucinu unele din pecatele politice câte le-ai comisu.

Recunosceti si D-vóstra, cà ati consemtítu si ati ajutatú catu ati potutu cá clic'a magiarona cu episcopulu Lemenyi in frunte, luandu pretestu dela o ciulam'a mancata in postu, se arunce pe drumuri vre-o 12 teologi, cativa profesori, intre cari si neuitatulu Barnutiú? Ti-aduci minte, cà unulu de desperare se aruncà in Târnava, altulu ducandu-se la Bucuresci se-si caute panea de tote dilele, in urm'a denuntiariloru si incondeieriloru Dvóstra, n'a fostu primitu nicairi. Tieni minte, cà acestu nefericítu reintorcându-se flamendu, sdrentiosu si bolnavu la Brasiovu l'ai intrebatu ironicu: dér' dulce-i ap'a Dimbovitiei? Si ti-a respunsu: Dulce! dér' mi-ai amarit'o Dt'a! si apoi a moritu cá vai de elu intr'unu spitalu!

Nu-ti vei fi uitatu, d-lu meu, cà la 1848 strigai in diuarulu Dtale, cà Uniunea cu Ungari'a este „r e f o r m 'a r e f o r m e l o r u“, pentru cà, diceai: „Viéti'a natiuniloru nicidecumu nu mai aterna dela schimbaturele institutiuniloru politice“.*) Ei, ce dici acuma? cumu sta cu „s c h i m b a-

*) V. Ist. Rom. de A. P. Ilarianu t. II. p. 88.

tur'a" ? Unde ne-a dusu reform'a reformeloru D-vóstre ?

Se fia si acést'a vre-o mare intieleptiune politica a D-Vóstra ? Politica reala ! asia-i ?

Sciu, cà aveti forte buna memoria pentru meruntisiuri. Nu veti fi uitatu nici bagatel'a aceea, cà in conferinti'a din 1861 totu D-vóstra ati pronuntyatu nou'a tesa politica : „Uniunea este tréb'a Casei Domnitóre“ ? Pana aci fusese greu. Odata aflatu acestu punctu infalibilu, tota cealalta politica a D-vóstra avea se mergea fuioru, càci scapaseti la largu !

Cumu stà lucrulu, d-lu meu, cu politic'a tiesuta in conferinti'a din 1863, si urmata in diet'a din 1863—64 ?

Ve mai aduceti aminte, cà v'ati primitu itinerariulu politicu, marsiu-routa ati dice d-vóstra, din Cancelari'a aulica ? Asia se lucra pentru drepturile unui poporu asupritu, atacatu in cele mai vitali interese ? Se primescu armele totu dela cei ce ataca ? Se urmeza érase totu sfaturile lor ? Nu ti-aduci aminte de legend'a dela 1848, cà romanii ore undeva puscau cu glontie de nésipu in inimizici, pentru cà primise erbari'a, camu cumu ati primitu si Dvóstra itinerariulu !

Dér' inca ? O ! D-vóstra erati atatu de sinceru si ageru aperatoriu, incatu lipseati din dieta mai la tote cestiunile importante. Pote veti fi uitatu al de nimicuri. Eu inse nu mi-am uitatu, càci ve studiam de pe galeri'a dietei si ve insemnamu lipsele. Nu ve tienu se-mi credeti. Ve rogu inse credeti confratelui D-vóstre dela „Concordia“, care cu tota bunavointi'a nu s'a potutu retiené se nu atraga atentiunea publicului.*) Mai sciti, cà lumea, care nici pe atunci nu erá de totu orba, cumu o credeti D-vóstra si astadi, ve numea fratele lui Reichenstein, alu acelui'a, care portá atiele papusiariei dela „Imperatulu Romaniloru“ din Sibiiu ?

*) Vedi „Concordi'a“ din 1863 Nr. 71 si Nr. 44 din 1864.

Se ve mai spune, cã la 1865 v'ati datu la adapostu sub Pétr'a-Craiului si nici cu caru de focu pe calea lui Traianu nu v'ar' fi potutu duce se ve intielegeti cu ceialalti deputati ce ar' fi de facutu, celu pucinu in ultimile momente, facia cu diet'a din Clusiu? Unu publicistu, unu conducatoru de prim'a ordine se pote se-si permita acést'a? Si mai cu séma atunci, candu mai inainte fusese si stralucise in senatulu imperialu? Da, ati potutu se ve permiteti, cãci aveati dreptu istoricu la asia ceva! Ori care altulu ar' fi comisu crim'a de lesa-natiune, si D-vóstra celu d'antaiu i-ati fi aruncat'o in facia.

O! si ce tesauru de dreptu! Elu v'a mai scosu si dupa aceea din strimtori. Veti binevoí a ve aduce aminte, cã ati profitatu de elu si cu ocasiunea conferintiei dela Mercurea din 1869?

Dér' nu! Spiritulu D-vóstre a fostu acolo intre noi!

Inse cumu! In form'a unui grosu volumu botezatu memorandu, de care s'au spariatu cãti l'au vediutu. In fine totulu istorii vechi de o suta doue de ani incaldíte de nou.*)

Ce ai dice, d-lu men, de unu comandantu, care s'ar' ascunde in gaura de sierpe, si ar' tramite dela adapostu o c a z a n i a ostasiloru sei si le-ar' dice: cetiti si ve bateti!

Ve rogu respondeti negenati, cã noi ne astupamu urechile!

Camu cu acést'a, ba nu, cu 1868 pretindeti D-vóstra, ca ati incetatu cu activitatea politica pana la 1876. Óre asia se fia? Ve rogu mai cugetati si-o mai díceti odata!

Déca v'ati uitatu de nisce meruntisiuri, permiteti-mi se vi-le aducu eu aminte!

Óre n'ati fostu D-Vóstra acelu G. Baritiu, care la conferinti'a din Alb'a-Iuli'a 1871 ati subscrisu amendoue

*) ceea ce ai publicatu anulu trecut in „Transilvani'a“ este abia a 10-a parte.

propunerile, si cea de activitate si cea de pasivitate? Pentru ce pe doue scaune? Pentru că acela G. Baritiu se remana totu mare-pontifice, ori cari voru invinge. Ce pote fi nepermisu celui infalibilu?

Cine a fostu acela G. Baritiu, care dela Alb'a-Iuli'a a plecatu apoi a dou'a dî tiptilu la Blasiu si a facutu marele actu de impaciuire a natiunei romane cu ministeriulu maghiaru, ertare! cu pacaliciulu Lonyai? si pentru ce ati facut'o! „Pentru că ministeriulu se nu scota din vladicia pe Eminentia s'a.“

Ve aduceti aminte, D-le Baritiu, că acestea sunt cuvintele D-vóstre ce mi le-ati datu cá respunsu, in urm'a combateriloru din „Orientulu Latinu“, la 1875 in tempulu conferintiei, in gradina la d-lu Macellariu? Da, d-le Baritiu, D-vóstra si numai D-vóstra aveati totu dreptulu se impacati, celu pucinu pe hartia, cu ori-ce pretiu pe romani cu magiarii, cá nu cumva se sufere vladicia ceva, caci D-vóstra cá fostu si s' remasut' teologu pana adi, sciti mai bine ce va se dica acést'a, decatu noi cest'a lalta pleva mireana; D-vóstra, pe care ve dore anim'a deca vreunu mititelu functionarasiu se intempla se sufere ceva pentru d'alde drepturi si nebunii nationale, cum au fostu celea dela Fagarasiu.

Vedeti, d-lu meu, că v'a insielatu memori'a candu ati dîsu, că dela 1868—1876 v'ati retrasu de pe aren'a politica. Tocmai in acestu tempu, dela pretins'a impacare a stramosiloru nostri cu Tuhutum, v'a fostu rezervata D-vóstre fericirea de a face celu mai mare actu intre noi si maghiari. Dér' natiunea, in a carei nume ati binevoitu a-lu face, dupa intinse cautari abia la patru ani a fostu fericita a-i vedé dalb'a-i facia — fara de viétia.

Se mai continuamu? Se mai vorbimu si de politic'a D-vóstre pe terenulu economiei nationale? Tacu.

Eata d-lu meu, cele mai insemnate epoce politice, prin care noi, cei de dincoce, amu trecut' in cursu de

aprope o jumetate seculu! Eata cumu ati lucratu, ce ati facutu D vóstra la tóte momentele critice ale acestoru epoce; D-vóstra, care in intregu acestu tempu ati tienutu in o mana condeiulu si in alt'a sceptrulu! D-vóstra mare pontifice, fara care nimicu s'a facutu, ce s'a facutu!

Ve rogu aratati-mi si mie, politicastrului de fantasia, in tota scurt'a mea activitate politica unu singuru faptu, care se sémene, nu cá ou cu ou, fara celu pucinu cá corbulu cu lebed'a cu vre unulu din faptele D-vóstre de mai susu! Aratati-mi dîcu, si atunti nu me numiti numai politicastru de fantasia, fara bateti-me cu petri!

Si acumu, d-lu meu, noi generatunea noua, potemu se fimu alteeva, se fimu altecumu, de cumu a fostu si este parintele nostru, lumin'a nostra, oglind'a nostra. Déca suntemu politici de fantasia, déca amblámu numai in calea intereseloru personali, déca intorcemu spatele la tóte cestiunile nationali; ori déca suntemu stupidi, fara devotamentu; déca suntemu umiliti, fricosi, apatosi si chiaru codaci, séu codardi ori poltroni dupa limbagiulu D-vóstre; déca nu suntemu nascuti decatu pentru a rode rodurile pamentului cá tote celelalte vietati: atunci ve rogu, spuneti-ne, cine este de vina? noi, cari n'amu potutu impedecá de a fi nascuti asia, séu aceia, cari ne-au nascutu moralmente si ne-au crescutu asia precumu suntemu? Suntemu noi de vina, cari déca ne-amu incercatu unii se dîcemu cate ceva dela noi, se mai facemu ceva si de capulu nostru, ne-ati luat u la ochiu, ne-ati batjocuritu, ne-ati facutu revolutionari, ne-ati denunciatu; si déca ne-amu incercatu a ne luptá si in fapta pe ici pe colea, D-vóstra veniti si ve bateti jocu de aceste lupte? Acést'a va se dîca conducere, acestea principie, acestea nutrementu pentru nou'a generatiune?

In 40 de ani, d-lu meu, in care cineva, cá D-vóstra, luera si scrie, face si desface, impune prin puterea sa

reală, ori imaginată, naturală ori maiestrită, într'unu cuventu, guverna că unu parinte în cas'a sa, în 40 ani, dîcu, se închiaga caracterulu a celu pucinu doue generațiuni. Ér' aceste generațiuni potu decide de caracterulu a multoru alte generațiuni viitoare.

Cu catu mai vertosu a trebuitu se se închiage caracte-
rulu acestoru doue generațiuni, si cu catu mai adîncu au
trebuitu se fia ele influențiate de ceea ce au vediutu, au
sentîtu, candu vomu considerá, că acești 40 ani din urma
au reversatu asupra nostra evenimentele a sute de ani. —

Imaginati-ve o generațiune. care are nefericirea a
cresce cea mai mare parte în institute straine, în locuri
si în societate straină, a se adaptá cu idei si spiritu
strainu, a invetiá umilirea, ce o intempina la straini, din
frage-da copilăria, a audî chiar' de pe catedr'a profesoriloru
cuvinte de umilire si despretiu asupra natiunei sale, a audî
contestandu-i se ori-ce dreptu, ori-ce facultate, a-i numí
venetici pe acestu pamentu, vina apoi si mai adapa acesta
generațiune si în caminulu familiaru, asia dîcendu, cu
principie că cele ce le aratai mai susu; vina si-i spune ca
nime nu are se-se scrintesca în interesele sale pentru drep-
turi si aspiratiuni nationale, vina si numesce fantasti
si nebuni pe cei cari totu mai cuteza sese lupte; inhatiai
pe acestia la lupte seci si odiose în caminulu teu propriu,
pe candu s'ar'cere că se lupte uniti cu inamiculu esternu:
pune, dîcu, acesta trista icona înaintea noiei generațiuni
si apoi dî: te-am crescutu de te-am prapaditu!

Éta, d-le Baritiu, acesta trista icona o-presentámu
noi noiei generațiuni, care, cu totu opusetiunea D-vóstra,
are se iee adi-mane carm'a în mana, pentru-ca asia este
scrisu în ordinea lucruriloru omenesci.

Si D-vóstra care în cursu de aproape o jumetate seculu
ati aratatu din destulu ce poteti face, si care ati avutu

cele mai mari ocasiuni pentru fapte nemuritoare, ocasiuni cari abia se intorna in seculi si mii de ani, D-vóstra, dîcu, ar' trebui se ve bucurati din adînculu animei, candu vedeti cà cei cari au necesarminte se ve urmeze, incepu si ei a sburatací. Insusi D-vóstra ar'trebuí asia dîcandu cu forti'a se ne arunci pe terenulu ideiloru si alu fapteloru. Tota vietatea si-misca si-si sburatacesce fetii sei catu pote mai curendn, dar' apoi unu omú, lumin'a lumineloru!

Cugeta-te, D-le Baritiu, ve conjuru pe totu ce aveti mai scumpu, pote unu adeveratu parinte, ajunsu la adînci betranetie, se-si indusmanesca copii intre sine si cu sine, pote elu se semene agrulu cu neghina si se le dîca: eta, fii-mei, acest'a-i merindea vostra dupa ce voju morí eu.

Unde este acelu moritoru, care se semene neghina si se secere grâu, care se sufle furtuna, si se resufle liniste si seninetia?

Amu terminatu . . . Continuati . . . !

Brasiovu 4 Prieru 1879.

